

BESZÉLGETÉS RÉV MARCELLEL

„A siker árnyalt érzés”

MOLNÁR JUDIT ANNA

A VIHARSAROKKAL ÉS A FEHÉR ISTENNEL DEBÜTÁLT 2014-BEN, IDÉN SZEPTEMBERBEN EMMY-DÍJAT KAPOTT AZ EUFÓRIA-SOROZATÉRT. A 38 ÉVES OPERATŐR JELENLEG AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN ÉL ÉS FORGAT.

Az itt vagyokkal robbant be a köztudatba, majd szintén Szimler Bálinttal elkészítette az unikális *Kodály Method* sorozatot. Operatőre volt a *Viharsarok*knak és dolgozott együtt Reisz Gáborral. Mundruczó Kornél Cannesban bemutatkozó *Fehér Istene* és *Jupiter holdja* kapcsán figyelték fel különleges látásmódjára a tengerentúlon, ahol azóta is töretlenül dolgozik Sam Levinsonnal (*Gyilkos nemzedék*, *Eufória*, *Malcolm és Marie*, *The Idol*), de néha azért hazaugrik, például azért, hogy Enyedi Ildikóval leforgassa *A feleségem történetét*. Szeptemberben Emmy-díjat kapott, most pedig Kanadában csíptük el, ahol Christos Nikou-val (*Apples*) forgatja a rendező első angol nyelvű játékfilmjét.

• *Már kamasz korodban is operatőnek készültél, ami ebben a szakmában nem annyira gyakori.*

Az az igazság, hogy ennyi idősen nem is a film érdekelt. Tizenöt-tizenhat évesen el kellett döntsem, hogy mit fogok kezdeni magammal, és nem mondanám, hogy nyomás lett volna rajtam, de éreztem, hogy otthon örülnének, ha értelmiségi szakmát választanék. Tudtam, hogy képtelen lennék egész nap egy helyen ülni, és úgy gondoltam, ha operatőr leszek, tévében fogok dolgozni és minden nap máshova küldenek ki forgatni. Ráadásul ezzel ki tudom elégíteni azt az elvárást is, hogy egyetemi diplomát szerezzek, de mégsem kell a közgázra felvételizni. Később, amikor elkezdtem beleásni magam, rájöttem, hogy a filmek tényleg érdekelnek, és lehetőségem adódott tizenhét évesen, a nyári szünetben Gothár Péter filmjében, a *Magyar szépségben* dolgozni kábelesként.

• *Mégis a bölcsészkaron kötöttél ki, az ELTE Filmszakon.*

Az érettségi évében éppen nem indult operatőr szak az SZFE-n, a következőben pedig ugyan igen, de abba az osztályba nem vettem fel. A felvételi után azonban Kende János, aki azt az osztályt indította, megkeresett és elmondta, hogy a döntése hátterében a fiatal korom áll, és biztatott a későbbi jelentkezésre, azt mondta, lehet belőlem operatőr. Végül Enyedi Ildikó és Máthé Tibor osztályába jártam. De az ELTE-n is nagyon különleges évfolyamom volt, az a hely nagyon megszeretett velem a filmeket és a filmezést. Gelencsér Gábor és Galicza Péter óráit nagyon élveztem, de Ferenczi Gábortól kaptam a legtöbbet, akitől nem csak a filmezésről lehetett sokat tanulni, de az életről is. A gyakorlati órákon olyan önfeledtséggel forgattunk, mint egy nyári táborban, nem volt görcs, gyomorideg, nem a személyiség ítéltetett meg azáltal, hogy milyen filmet csináltál, Gáborból árad egy játékosság, ami áthatotta ezeket az éveket. A Filmművészetin, ahol szintén szerencsém volt, és ahol egy máig összetartó közösség épült, ez egészen más volt. Ott a saját bőrünket vittük a vásárra, nagyon őszintén akartunk mutatni magunkból valamit és ez sokszor jár fájdalommal. De a nehézségek dacára, ezeket az éveket is nagyon szerettem.

• *Annyira élő a kapcsolat, hogy Enyedi Ildikó legutóbbi filmjének te voltál az operatőre, amelyről egyszer azt mondtad, hogy talán annak a munkálataiból tanultál a legtöbbet.*

A diploma óta eltelt tíz év és mi nem csak az osztálytársaimmal, de Ildikóval is tartjuk a kapcsolatot. Szakmai kérdé-

sekkel most is gyakran fordulok hozzá. *A feleségem története* forgatása közben valóban rengeteget tanultam nem csak tőle, de magából a folyamatból is. Nehéz megfogalmazni, de talán úgy mondanám, hogy arról, milyen mélyre ásni valamiben, hogy milyen az, amikor az ember nem csak horizontálisan, de befelé is terjeszti a tudását.

• *A modellváltás előtti SZFE és a FreeSZFE sorsát annyira a szíveden viseled, hogy felajánlottál egy ösztöndíjat az egyik, mesterei által kiválasztott operatőr tanulóknak, Császár Dánielnek, aki pár napig „shadowingolhatott” melletted az Eufória forgatásán Amerikában.*

Tehetetlennek éreztem magam azzal a helyzettel kapcsolatban. Elképzeltem, hogy mit éreztem volna elsősként: nagy terveim és reményeim vannak és egyszer csak kirántják alólam az egészet. Ettől nagyon szomorú lettem és elkezdtem azon gondolkodni, hogy én mit tudok tenni a szerény eszközeimmel.

• *Mennyire bevett gyakorlat az amerikai rendszerben, hogy tanulók megfigyelhetik a forgatást?*

A shadowing egy létező dolog, de az, hogy valaki egy távoli országból ösztöndíjasként részt vegyen a forgatáson, felvetett kérdéseket. Először nem is nagyon értették, hogy mit akarok. De végül könnyen el lehetett intézni, mert szerencsére jó fejek a producerek. Én pedig felelősséget vállaltam Daniért, aki úgy tűnik hasznosnak találta azt a hetet.

• *Neked volt hasonló élményed diákként? Kinek a munkáját lesnéd meg szívesen?*

Pont ilyen lehetőségem nem volt, de például Erdély Mátyás mellett többször is voltam kameraasszisztens. Nagyon sokat lehet belőle tanulni, hogy másokat figyel az ember munka közben. Illetve a Filmművészeti előtt Horváth György focuspuller mellett dolgoztam harmad asszisztensként, például a *Jött egy busz* című szkeccsfilm Török Feri által rendezett részében, ahol Réz Mártonként vagyok kiírva a stáblistán. Illetve egyszer volt lehetőségem Hoyte van Hoytema-val együtt dolgozni egy svéd reklámfilmben, az még a Christopher Nolan filmek előtt volt.

• *Az SZFE modellváltásának idejében jött létre a HCA – Magyar Filmoperatőrök egyesülete, amelynek alapító tagja vagy.*

Amikor kiderült, hogy az SZFE átalakításában a HSC akkori elnöke is szerepet

vállal, sokan kiléptünk a korábbi operatőr egyesületből, és levelezőlistán kommunikáltunk egymással. Akkor vetődött fel az új egyesület, a HCA ötlete, amit azért is fontosnak tartottuk, mert a HSC akkorra hatalmasra duzzadt. Nem csak filmoperatőrök voltak benne tagok, hanem gyakorlatilag mindenki, aki közelről látott már kamerát.

• *Az érdekképviseleten túl van valamilyen más tervetek is az egyesülettel?*

Mindenki nagyon lelkes, Szabó Gábor elnök a legaktívabb, de probléma, hogy szűkösek az anyagi lehetőségeink. Nekem a legfőbb vágyam, hogy legyen az operatőr oktatásnak valamilyen alternatív formája. Remek magyar operatőrök gyűjtőhelye ez a szervezet, nagyon jó lenne használni a tudásukat akár workshopok, ösztöndíjak, mesterkurzusok formájában.

• *Mit gondolsz arról, ha egy operatőrnek felismerhető stílusa van?*

Szerintem veszélyes, ha egy operatőrnek visszatérő stílusjegyei vannak, könnyen keresztbe tesz a filmnek, holott az ellenkezője lenne a cél. Azt viszont fontosnak tartom, hogy legyen integritása és valamilyen követhető, kialakult vizuális gondolkodásmódja legyen, ami nem korlátozza le esztétikailag stílusosan, de segíti eligazodni a világban.

• *Amikor megkeresnek egy filmtervvel, hogyan látsz neki a munkának? Képeket, fotókat, filmeket gyűjtesz referenciának? A Malcolm és Marie-ben például az volt az érzése az embernek, mintha Antonioni képi világa jelenne meg, az Eufória egyik különkiadásában pedig Hopper ikonikus festménye, az Éjjeli baglyok elevenedne meg.*

A legfontosabb pontja az, hogy megértsem, hogy a rendező mit akar csinálni. Néha ez a legnehezebb. Szimler Bálinttal vagy Sam Levinsonnal ezt a fázist már átugorhatjuk, hiszen barátként egyébként is ismerjük egymás észjárását, és sokat dolgoztunk együtt. Sok mindent együtt tanultunk meg, és ezeket az együtt szerzett tapasztalatokat együtt tudjuk kamatoztatni. Én szeretem, hogy ha van egy vizuális gyűjtemény, mert minél több a konkrétum, annál könnyebb, de néha egy mondat is elég. Mindig van egy pillanat – még a napra is szoktam emlékezni –, amikor bekattan, hogy milyen irányba kell elindulni. Ez nem feltétlenül egy teljesen tiszta kép, de van egy pontos érzése az embernek, ami után lehet a részletekkel foglalkozni. A *Malcolm és Marie* esetében tényleg eszembe jutott *Az éjszaka Antonionitól*.

Mundruczó Kornél:

Jupiter holdja

(Jéger Zsombor)

• *Ért kultúrsokk, amikor először hívtak az USA-ba dolgozni?*

Nagyon sok dolgot tudok az amerikai kultúra egy fontos részéről, mert kamasz koromban hip-hop rajongó voltam, ezért inkább úgy éreztem, hogy végre van pár ember, akikkel tudok olyan dolgokról beszélni, amiről itthon kevesekkel. Ilyen szempontból inkább az volt, hogy végre értik, amit mondok. A filmes közösségek pedig mindenhol kicsit hasonlóak. Ráadásul legelőször függetlenfilmet forgattam, aztán egy kisebb HBO-produkciót, és bár az *Eufória* már egy igazi nagy stúdiómunka, mégis úgy készítjük, mint ahogy a függetlenfilmeket szokták; ez jobban hasonlít az itthoni szisztémához. Az elején nem is kértek fel nagyobb szabású munkákra, most pedig tudatosan kerülöm az olyan produkciókat, ahol nem a rendező mondja meg, hogy mit csináljak.

• *Fontos az életedben a zene: hallgattál és írtál is rapet, voltál DJ. Úgy tűnik, be is vonzod az olyan alkotásokat, amelyekben kiemelt szerepe van. Az Eufória zenéihez is kicsit több közöd van, mint általában az operatőröknek.*

Az ügynökeim tudják, hogy nagyon szeretem a zenét, szóval sok ilyen projektet ajánlanak. Az *Eufóriában* Sammel, a rendezővel nagyon szorosan dolgozunk együtt, a zenei részeket már sokszor a forgatókönyvírás fázisában ismerjük. Ha van egy fontos szekvencia

erős zenei elemekkel, arról hamar el-
kezdünk ötletelni és egy szűkebb csa-
pat – amelyet Julio Perez vágó, Sam
Levinson, Jen Malone music supervisor
és én alkotunk – ajánl zenéket. Ez val-
óban nem szokványos, de az sem,
ahogy a sorozatot készítjük. A második
évad harmadik epizódjának intrója pél-
dával onnan jött, hogy amikor Sammel
(Levinson) Olaszországban nyaraltunk,
mutattam neki az INXS *Kick* című leme-
zét. Végül az album inspirálta az epizód
bevezetőjét.

• *Nem lehet nem beszélni arról, hogy
a Kodak a ti kedvetekért kezdett el
újra gyártani egy nyersanyag fajtát, az
Ektachrome-ot. Ez hatalmas dolog. Mitől
különleges ez a filmnyersanyag, amiért
ennyire fontos volt nektek?*

Ez úgy pontos, hogy a 35mm-es
mozifilm verzióját ennek az anyag-
nak miattunk kezdték újra gyártani. Az
Ektachrome fordítós anyag, ezt mi itthon
diának nevezzük: tehát amikor előhív-
ják, egyből pozitív képet kapunk. De mi
negatívként hívjuk elő (ezt keresztívás-
nak nevezzük), amitől egy zöldes trutyi,
úgynevezett „alapfátyol” keletkezik. Ezt a
későbbiekben vagy digitális fényeléssel,
vagy még felvételtkor szűrőkkel kell kor-
rigálni. Ebből egy keresztgammás kép
jön létre: élénk, de nem színhelyes szí-
neket kapunk. Rettenetesen kontrasztos
és érzéketlen anyag, nehéz
világítani, de érződik a képen,
hogy az *Eufóriának* nagyon
más a textúrája.

Sam Levinson:
Malcolm és Marie
(Zendaya)

• *Mindezek mellett hogyan viseled,
hogy emberek képernyőn nézik és nem
moziban?*

Jó lenne, ha moziban néznék, de
mindennek van ára. Itt például annak,
hogy sokkal több emberhez eljut ezen
a platformon. Ez nagyon szomorú, de
egy tendencia, amit nem érdemes nem
észrevenni. A nagyjátékfilmeknek nincs
olyan kulturális jelentőségük, mint a '90-
es, vagy 2000-es években. A *Ponyvare-
gényről*, vagy a *Donny Darkóról* évekig
beszéltek az emberek, a *Harcosok klubját*
megnézve azt érezted, hogy megválto-
zott az életed, most a legnagyobb filmek
sem épülnek be a kultúrába. A szerzői
filmek próbálnak reagálni, de sokunkat
beszippant a televízió, a legnagyobb
sztárok is sorozatokban szerepelnek. Na-
gyon szeretem a mozit, mi is sokat gon-
dolkozunk azon, mit lehetne tenni.

• *Komoly reklámokon (Vogue, Gucci,
Valentino) és világsztárok videóklipjein
is dolgozol. Itthon elkülönül a játékfilme-
sek tere a reklámfilm-készítőkétől. Hogy
keveredtél ebbe a világba?*

A tengerentúlon ez nem kirívó eset
és otthon is vannak filmesek, akik rek-
lámokat is csinálnak. Nagyon sok fajta
és minőségű reklám van a piacon, én
mostanában főleg *fashion* reklámokat
készítek, mert itt érzem a legnagyobb
szabadságot. Egy Gucci reklám nem
elsősorban csak a termék el-
adásáról szól, mint mondjuk
egy autóreklám, nincs külsős
reklámügynökség, a márka

kreatívjai eleve egy kifinomult vizuális
konceptióval érkezik, amiben sok-
szor érdekes részt venni.

A videóklipben most már itt is na-
gyon kevés pénz van, bár régebben
sokszor dolgoztam szívességből, olyan
előadókkal, akiket szeretek, de mostan-
ra picit kifogytam a szívességekből és
a szabadidőből, szóval idén igyekeztem
csak a nagyokat elvállalni: forgattam
két klipet Miley Cyrus-szal, illetve dol-
goztam Beyonce új lemezének vizuális
tartalmain.

• *Az Emmy-díjat hová rakod magadban?
Sok filmed nagy sikereket ért el, de akad-
tak, amiknek várakozáson aluli volt a
visszhangja. Hogy viseled ezt az érzelmi
hullámmást?*

Általában, ami kívülről sikernek tű-
nik, az belül egy árnyaltabb érzés. Sze-
rintem az *Itt vagyok* óta egyértelműen
sikeres filmet nem csináltam. Ráadásul
mire bemutatnak valamit, még ha jól
is sikerül, túl jól ismerem már a hibáit,
hogy mit rontottam el. Nyilván rosszul
érinti az embert, amikor kijön valami
és nem jó visszajelzések jönnek rá, de
próbálok tanulni, hogy addig viseljek
a szívemen egy produkciót, amíg elké-
szül. Ez akkor is így egészséges, amikor
valaminek jó a fogadtatása, akkor is egy
csomó érzelmi szál köt össze azokkal
az emberekkel, akivel együtt csináltam.
Vannak nagyon jó élményeim nagyot
bukott filmekkel, és vannak nagyon
szomorúak nagyon sikeresekkel. Az
Emmy-díj természetesen jól esett, de
próbálok a helyén kezelni, nem több
és nem kevesebb, mint ami. A zöldkár-
tyában segített volna, de a kérelmet
már előbb beadtuk, munkákkal pedig
nem díjak alapján keresnek a rendezők
operatőrt.

• *Néhány évvel ezelőtt azt mondtad,
hogy kétlaki életre rendezkedtetek be,
mert Amerikában csak úgy lehet megél-
ni, ha folyamatosan van munkád. Olyan
filmet pedig nem szeretnél forgatni, amit
csak a megélhetésért csinálsz. Most ho-
gyan látod ezt a kérdést?*

A magyar kormány mindent meg-
tesz azért, hogy arra motiváljon, hogy
maradjak az Egyesült Államokban. Úgy
látom, nagyon sok fiatal érez ugyanígy.
Követem az otthoni filmes élet ese-
ményeit és engem azok a filmek, amik
most a politika és a Filmintézet támoga-
tását élvezik, nem érdekelnek. Nem ter-
vezek most hazaköltözni, mert szakmai
szempontból nincs miért. •

